

GENERAL DE BOLLARDIÈRE
İŞKENCEYE HAYIR

JESSIE MAGANA (1974)

Jessie Magana genç ve tutkulu bir dava kadınıdır. Cezayir Savaşının yol açtığı yaralardan payını almış olarak hayır diyebilmiş ve bunu yapamamış olanların seslerini duyuran, altüst edici bir romana imza atıyor.

HASAN CAN UTKU

İstanbul'da doğdu. Galatasaray Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümündeki öğrenciliğinde tiyatro topluluğunda (GSÜTT) başladığı tiyatro çalışmalarını 2005'te aynı topluluktan arkadaşlarıyla kurduğu Tiyatro Öteki Hayatlar'da yazar ve yönetmen olarak sürdürdü. Yazdığı otuzun üzerinde oyun Tiyatro Öteki Hayatlar dışında Bursa, Erzurum ve Konya Devlet Tiyatroları ile Türkiye'nin çeşitli illerindeki profesyonel ve amatör topluluklarca sahnelendi. Bu oyunlarla Mitos-Boyut 1. Oyun Yazma Yarışmasında başarı ödülünü, Afife Tiyatro Ödülleri kapsamında Cevat Fehmi Başkut En İyi Yazar Ödülünü, Ekin Yazın Dostları ve Direklerarası Seyirci Ödülleri Yılın En Başarılı Oyun Yazarı Ödülünü kazanmış ve Cevdet Kudret Edebiyat Ödülleri kapsamında mansiyon almıştır. Tiyatro çalışmalarının yanı sıra 2003'ten beri profesyonel olarak Fransızca ve İngilizceden çeviri yapan Utku'nun ellinin üzerinde çevirisi bulunmaktadır.

General de Bollardi re: “İşkenceye Hayır”

  2018, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd.  ti.

G n ral de Bollardi re: “Non   la torture”

  2015, ACTES SUD

“Hayır diyebilmiş olanlar” dizisi
Murielle Szac tarafından yönetilmektedir.

Kitabın Türkçe yayın hakları Akan Ajans aracılığıyla Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd.  ti.’ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek Őartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak

Genel Müdür Vedat Bayrak

Yayın Yönetmeni Mustafa KüpüŐođlu

 viren Hasan Can Utku

Kitap Editörü Elif YeŐilkaya

Kapak İllüstrasyonu François Roca

Kapak Uygulama Elif Çepikkurt

Sayfa Tasarımı Ali Rıza Yati

ISBN 978-625-449-480-2

1. Basım: Aralık 2021

Baskı ve Cilt

Melisa Matbaacılık

 iftelhavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 BayrampaŐa-İstanbul

Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

Sertifika no: 45099

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd.  ti.

Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110 Cađalođlu-İstanbul

Tel: (0212) 511 53 03 (pbx) Faks: (0212) 519 33 00

www.alfakitap.com - info@alfakitap.com

Sertifika no: 43949

JESSIE MAGANA

İŞKENCEYE
HAYIR
GENERAL DE
BOLLARDIÈRE

Çeviren: Hasan Can Utku

ALFA

İlk okurlarım, Élodie ve Nicolas'ya.

tamadres.com

1

Nisan 1957, Jacques

Çekiş sesleri hücrenin çıplak duvarlarında yankılanıyordu. Bitişikteki odaya lavabo yerleştiriyorlardı. Madeni bir yatak, kirli ve yırtık pırtık bir battaniye. Parmaklıklı bir pencere. Kale: ordunun isyancı unsurlarının hapsedildiği bu La Courneuve jandarma kışlası için fazla gösterişli bir ad. Dışarıyla hiçbir temas kurmayalı bir hafta oldu bile. Kaldı elli üç gün. Hücrenin dibindeki ottan bir karenin içinde yapılan egzersizlerin verdiği ritimle, arada bir ürkek, genç bir jandarmanın kapının önüne bıraktığı yemekler tarafından bölünen yalnızlık çok da ağır geliyor sayılmaz-

dı. Okumanın, sessizliğin, yoksunluğun verdiği zevkler. Sevgili filozoflarına kavuşması. Tıpkı okul yıllarında, hani o kolları kitaplarla dolu bir halde buz gibi, ciddi görünümlü bölmeleri arasında bıkip usanmadan gezindiği eski Breton manastırında olduğu gibi. Jacques Pâris de Bollardière, Özgür Fransız Kuvvetlerinin savaşı, direnişçi, Kurtuluş Yoldaşı,^{*} Onur Nişanının Büyük-Subay'ı, Hindiçin'deki[†] hava birliklerinin albayı, Fransa'nın Cezayir'deki en genç generali... Ama madalya ve nişanları, tutukluların giydiği mavi tuluma takılmıyordu.

Bir haftadır kalede bulunuyordu ve hep aynı sahne gözünün önünden geçip duruyordu. On beş gün öncesi, Cezayir kentindeki güzel evin işlemeli pencerelerinden içeriye ışık güçlkle süzülüyordu. Odanın ortasında oturan Massu'nün kamuflaj giysisi rengârenk mozaiklerin çok azını kapatıyor-

---

* Compagnon de la Libération: İkinci Dünya Savaşı sırasında direniş hareketinde başarı gösterilenlere verilen bir madalya ve unvan -çn.

† Hindiçin (ya da Çinhindi): Çin ve Hindistan arasında bulunan Fransız sömürge topraklarına verilen ad -çn.

du. Varlığı buraya hiç uygun düşmüyordu. Picasso tablolarını andıran yüzü köşeler ve düşüşlerle doluydu. Bollardière ve Massu. Karşı karşıya iki öfke, meydan okumaya karşı meydan okuma. Saint-Cyr'deki askeri okuldan başlayarak, 1943'ün çöllerinde ve 1946'nın vahşi ormanlarında yollarını hep birbirine koşturmuşlardı. O yollar 1957'nin bu mart gününde kesişmişti. Çarpışmışlardı. İtaat konusundaki bakış açıları da çarpışmıştı. Yaşam konusunda da öyle.

“Bollo, bu ne saçmalık şimdi böyle? Artık emirleri uygulamayı da mı reddediyorsun?”

“Yaşamımın temel dayanağını oluşturan insana saygıyla kesin biçimde çelişen emirlere uymayı reddediyorum.”

“Kes şimdi felsefeyi. Bizim işimiz varoluşçu sorunları sorgulamak değil. Sen bunlarla kafa patlatırken, *fell*'ler¹ de başkentin dört bir yanına bombalar koyuyor. Onlarca ölü var. Paramparça olmuşlar. Benim işimse onlara engel olmak. Ne pahasına olursa olsun.”

---

¹ Cezayir'in bağımsızlığı için savaşan Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLN) militanlarına verilen ad olan *fellagha*'nın [fella] kısaltması.

“Cezayir şehri çevresinde yaşayan bütün kadın ve erkeklerin yaşama ve ölme kararını basit bir paraşütçüye teslim ediyorsun.”

“Abartıyorsun. Polis operasyonlarının kontrollü, sınırlı biçimde, bir çerçeve içinde yürütüldüğünü sen de çok iyi biliyorsun. Ağların çökertilebilmesi için kapsamlı sorgulamalar yapılması şart.”

“Bütün adamların kontrol altına alınabileceğine safça inanıyor musun sen? Bir de bunlara polis operasyonu deme cüretini gösterebiliyorsun demek? Kapsamlı sorgulamalar mı! Ben onun adını koyayım: İşkenceyi yaygınlaştırıyorsunuz. Artık bu iş ellerine geçirdikleri tutukluların suratlarına birkaç şamar indirerek eğlenen bir iki delifişegi aşan bir şey olacak. Gençlerimizden onlarcası sizin adına yöntem dediğiniz o şeyleri uygulayacak. Peki ne sonuç elde etmek için?”

“Sen ne öneriyorsun, Cezayirlilerle ilişkiler kurmamızı mı? Onların güvenlerini kazanmamızı mı? Yavaş ve sabırlı bir soruşturma süreci yönetmemizi mi? Her hafta onlarca Fransız enselerine birer kurşun sıkılarak öldürülürken mi?”

“Sen de gayet iyi bilirsin ki işkence uygulayanı alçaltır ve onun en çirkin içgüdülerini açığa çıkarır!”

“Peki, ya *fell*'ler ne olacak? Onlar en kötü içgüdülerini açığa çıkarmıyorlar mı sanıyorsun? Tanrı aşkına, Bollo, ben burada sana sonuç almaktan, tehdit altında bulunan masum yaşamların korunmasından söz ediyorum! Bedeli ne olursa olsun! Senin bu ulu ilkelerin bir orduya karşı savaşırken geçerli olabilir ama teröristlere karşı değil.”

“Sonuç almak diyorsun! Eğer işkence sonuç verseydi, Hitler zafer çığlıklarını atabilecekti. O zamanlar işkence gören tek bir direnişçinin yüzlerce taraftar bulabildiğini sen de benim kadar biliyorsun. Hatırlasana, 1944'te karşı tarafta bulunuyorduk, bombalar koyan, sabotajlar yapan bizdik. ‘Dostum, eğer sen düşecek olursan, bir başka dost gölgelerden çıkıp senin yerini alacaktır.’ O zamanlar ben bu şarkıyı söylüyordum, *Partizanların Şarkısı*'nı. Şimdi de sıra Cezayirliilerin kendi şarkılarını söylemelerine geldi!”

“Bırak artık bu direnişçi ağızlarını. Dünya değişti, Bollo. Neredeyse iç savaş çıkacak.

Kara Ayaklar* güçlerinin sonlarına geldi. Yoldan çıkmalar giderek hızlanıyor. Daha dün bir Fransızın öldürülmesinden sonra zavallı bir köy delisi linç edildi. Sen de Müslümanlar konusunda yanılıyorsun. Hâlâ duraksıyorlar. Hepsinin FLN’i desteklediği falan yok. Huzuru sağlamak için bizden kararlı olmamızı bekliyorlar. Eğer güvenliği yeniden kurabilirsek, güven de kendiliğinden gelecektir.”

“Yanılıyorsun. Çok uzun zaman boyunca aşağılandılar. FLN onlara gurur veriyor. Umut veriyor. Ordunun iki topluluk arasında hakemlik yapması gerekiyordu. Ben de Cezayir’e atanmayı bunun için istemiştim. Beş aydır her gün, adamlarımla birlikte bunun için çırpınıyorum. Paris’te dedikleri gibi ‘yatıştırma’ için. Bense buna yalnızca güven demeyi tercih ediyorum. Siz bu sisteminizle Cezayir’deki Fransız varlığını kalıcı bir tehlikeye atacaksınız.”

“Tam aksine ona kök saldıracığım ben. Kuvvet kullanarak. Sen istesen de istemesen de.”

---

* Cezayir’de yerleşik olarak yaşayan Fransızlara verilen ad –çn.